

INGVAR SVENSSON:

Kristdemokraternas utvecklingsmöjligheter i Sverige

Kristdemokratin är en politisk rörelse som växt fram och utvecklats efter andra världskriget. I EG är kristdemokraterna den största politiska rörelsen: under de senaste valen till EG-parlamentet har Europeiska Folkpartiet (EPP), som den kristdemokratiska värdeorganisationen heter, varit den största väljarkonstellationen. Det finns givetvis en politisk spännvidd, inte minst i de dagsaktuella frågorna, mellan kristdemokratiska partier, men ideologiskt och därmed också långsiktigt är faktiskt rörelsen väl samlad. Det finns stora, mellanstora och små partier i den kristdemokratiska internationalen. Ett av dem är det svenska KDS. Det är väl knappast obekant att KDS är ett litet parti.

I en artikel i Svensk Tidskrift nr 3/87 gör religionshistorikern och KDS-medlemmen Jan Samuelsson ett försök att analysera KDS situation i Sverige. Man bör nog betona ordet försök. Visserligen träffar han rätt på några punkter men helhetsanalysen lyser med sin frånvaro.

Det är sant som Samuelsson skriver att det finns en brist på intellektuella inom partiet. Det gör det i alla partier. Men vem är intellektuell? Ja, om definitionen kan vi tvista. Själv skulle jag nog vilja i begreppet kombinera beläshet med viss icke alltför obetydlig intelligens. Låt mig säga med denna utgångspunkt att vi efter två år i riksdagen fått bekräftat vad vi tidigare antagit: intellektualismen är inte särskilt utbredd i de andra partierna heller.

Icke-konfessionellt

Genom att alludera på vårt partinamn Kristen Demokratisk Samling, vilket byt-

tes ut under årets riksting till Kristdemokratiska Samhällspartiet, försöker Samuelsson framställa KDS som kristen demokratisk församling. Här träffar han något av kärnpunkten i KDS-problematiken. Den image som omgett KDS är just denna: partiet framställs som ett konfessionellt parti, en religiös sekt med politiska ambitioner. Men idémässigt och programmatiskt är det inte en rättvis bild av KDS. KDS är ett icke-konfessionellt parti.

I förenklade termer försöker Samuelsson hävda att man inom KDS försöker skylla på yttre faktorer, partiekonomin, massmediaexponeringen, spärren m m som de enda förklaringarna till att partiet inte lyckats bättre. Han påstår att sådana faktorer är triviala och i stort sett betydelselösa. Jodå, för en teoretiserande religionshistoriker är de nog så triviala. Men den partistrateg är inte född som kallar partiekonomi, mediaexponering och att finnas under fyraprocentsspärren för triviala och betydelselösa faktorer. Det är viktiga och betydelsefulla faktorer. Men de är inte den enda förklaringen och framför allt: inom KDS inser man att förklaringen inte är alltför enkel.

Men vem kan alludera till vaimans-kårens rörelse? Det har gjorts försök att rationalisera folkpartiets stora valframgång i valet 1985. För många framstår den som högst oförklarlig. I en given situation med en för stunden riktig marknadsföring kombinerad med en gynnsam mediasituation kan man lyckas optimalt. Därför finns det inget som heter att man "står kvar på plattformen" i politiken. Hur många var inte de som dödförklarade folkpartiet och hävdade att tåget gått förbi? Det är sant att förutsättningarna är annor-

lunda för KDS, men inte radikalt annorlunda.

Personalistisk

Ett av KDS stora problem är som sagt den image av konfessionell, religiös-politisk sekt som delvis orättvist men också beroende på många KDS-ares uppträdande kommit att prägla bilden av partiet. Det är inte lätt att ändra på den bilden. Men det går. För självfallet är det så att för att bli kristdemokrat behövs ingen trosbekännelse eller medlemskap i någon kyrka. Det enda som utgör grunden är anslutningen till partiets program och värderingar. Detsamma gäller övriga kristdemokratiska partier. Visst utgör kristendomens idéer en inspirationskälla, men en politisk ideologi är den inte. Däremot inspirerar den till ett tänkande som betonar en mängd värderingar av betydelse för det goda samhället.

Dit hör de fundamentala mänskliga rättigheterna. De kristdemokratiska partierna världen över representerar visserligen ett visst spektrum men överallt hittar man djupa beröringspunkter av ideologisk art. Den engelske forskaren R E M Irving säger så här i sin bok om dessa partier (1979): "Partierna bekänner sig till vissa gemensamma idéer och principer som tillsammans utgör en solid samlande kristdemokratisk teori."

Det skulle ta för stort utrymme att här redovisa denna värdeuppsättning, men låt oss ta några exempel. Kristdemokratin är personalistisk till sin inriktning. Man betonar personens frihet under ansvar. Och ansvaret lägger man en speciell tonvikt på. Samtidigt ligger gemenskapstänkandet mycket djupt. De naturliga sociala

gemenskaperna, familj, arbetsgemenskaper, föreningar, kyrkor, byn, kommunen osv, har en hög status i det kristdemokratiska tänkandet. Och dessa naturliga gemenskaper vill man ge ett eget självbestämmande. Detta kallas med ett främmande ord för subsidiaritetsprincipen och innebär att det som dessa naturliga sociala gemenskaper själva kan hantera och klara av inte skall överföras till högre institutioner inom samhället. Detta är självfallet en decentraliseringsprincip, men just detta ord uttrycker att man decentralicerar från något. En kristdemokrat uttrycker det nog hellre genom att säga: ett av flera gemenskaper bestående samhälle.

Det är troligen ingen tillfällighet att de flesta kristdemokratiska partierna startats och utvecklats under tiden efter andra världskriget. Nazismen och fascismens härjningar mot människovärdet skapade ett behov av partier som bygger sitt agerande på respekt för människolivets okränkbarhet och alla människors lika värde. I Latinamerika startade många sådana partier ungefär samtidigt som KDS tillkom. Även här torde bakgrunden vara likartad; extremhögerens livsfientliga politik väckte behovet av en nyordning.

Människovärdet

– Det vår tid mer än något annat har behov av efter nazismens moraliska upplösning av alla värden, är ett återupprättande av den moraliska tron på människovärdet. Jag tror att den djupaste inspirationskällan till en sådan återfödelse alltså är att söka i den humanism och kristendom som genom årtusenden har utgjort grundvalen för vår kultur, skrev den danske

statsrättsprofessorn Alf Ross efter kriget i sin klassiska bok *Varför demokrati?* och pekade därmed på ett grundläggande argument för kristdemokratiska partier.

I en tid då område efter område drabbas av förtroendekriser ökar ropet på etik och moral. Behovet av en genomtänkt och konsekvent människosyn blir alltmer påtagligt. Vilket parti har trovärdighet när det gäller människovärdet?

Frågorna om familjesyn, människosyn och människovärde kommer att accentueras framöver. Miljöfrågorna finns där. Frågorna om fosterdiagnostik, genmanipulation och dödsbegrepp är exempel på något som angår alla människor; det handlar om livets grundläggande värden. De traditionella partierna och även miljöpartiet – till skillnad från KDS – tycks ha mycket oklara utgångspunkter i sin bedömning av dessa livsviktiga frågor.

Det kan alltså mycket väl vara så att en interferens, en förstärkt vågrörelse, i väljarkåren kan inträffa snart kring frågorna om människovärdet. I ett sådant läge står KDS där som en politisk kraft. Självfallet är det inte bara KDS politiska linje som då blir avgörande för ett väljarstöd, förmågan att fånga upp opinionen är oerhört viktig. Och här har förstås de svenska kristdemokraterna mycket att lära.

Kvantitet eller kvalitet?

Jan Samuelsson hävdar att KDS är missanpassat till svensk politisk kultur. Svensk politisk kultur, vad är det? Jo, enbart en lös sammanställning av tre ord. Det finns svenska politiker och svensk politik å ena

sidan och väljare å andra sidan. Men när Samuelsson försöker blanda in kulturbegreppet så blir sammanställningen inte begriplig. För skall nu ingrodade partipolitiska mönster betraktas som kultur? Ja, i så fall har vi ingen användning för nya politiska rörelser om *det* är en kultur som skall bevaras.

Finns det några potentiella väljargrupper för de svenska kristdemokraterna? Samuelsson hävdar att den kristna gruppen i befolkningen är i sjunkande. Han kanske har rätt vad avser de regelbundna gudstjänstbesökarna. Men annars finns det mycket som tyder på att de s k "privatreliösa" är i ökande. Och dessa är ofta mycket öppna i sin syn på värderingarnas roll i samhället. Lyckas KDS upphäva sin konfessionella image är den gruppen inte ointressant som väljarunderlag. Men basen är egentligen bredare än så. En mycket stor del av befolkningen delar åsikten om behovet av en normativ etik i samhällsarbetet. Att nå dem är mera ett pedagogiskt än ett ideologiskt problem.

Samuelsson lämnar en del felaktiga uppgifter, som t ex att KDS accepterar nolltillväxt, men det är kanske inte så intressant i det stora perspektivet. Men dessutom avslöjar han en syn på demokratin som är mycket snäv. Han avslöjar att det är ett partis kvantitet som är avgörande för om han skall betrakta det som "missanpassat". Att ett parti kan ha kvaliteter som i ett längre perspektiv är viktigare än det dagsaktuella väljarstödet, det har han inte velat förstå.